

Avkubbing

Tað eru so nógvir mátar at gera nýggj orð uppá.

Vit kunnu geva gomlum orðum ein nýggjan týðning, tað er t.d. tað, sum er hent við *fløguni*.

Vit kunnu gera avleiðingar av verandi orðum.

Ella vit kunna hefta forstavilsir og endingar upp í verandi orð.

Men ein annar, rættiliga originalur máti hevur eisini verið at sæð millum føroyskar reinsarar.

Ístaðin fyri at seta okkurt forstavils upp í eitt orð kubba teir eitt forstavils av!

Úrslitið hevur ofta verið margháttligt.

Eitt nú hava setningar sum *hann undraði hana* verið at síggja.

Hetta merkir ikki, sum onkur kanska heldur, at hon helt hann vera lagnan, at hon undraðist á hann, nei, hetta skal eitast at merkja *hann beundraði hana*.

Be- er lagt fyri hatur, tí avhøvda vit orðið, og vupti, hava vit eitt nýtt orð. At hetta orðið loypir brongl í, er so ein onnur søga.

Men *be-* ger góða nyttu. *benytta* er altso ikki tað sama sum *nytta*. At skriva *hann nyttaði sær av henni* ístaðin fyri *hann benyttaði sær av henni* hevði verið sama óforstáiliga volapük sum omanfyri nevndi setningur.

Men eisini *for-* hevur fingið av koyrlinum.

Ein dagin nakað herfyri, tá ódnirnar herjaðu í tí Caribiska havinum, hoyrdu vit, at *ódnin eisini kann fáa álvarsligar avleiðingar fyri falnar bygningar í Havana*.

Onkur spyr helst, iðan, tá ið bygningarnir longu eru farnir um koll, hví er ódnin so so hættislig?

Men her eiga vita at duga at hugsa við tí avkubbandi nýskapanini í huga.

Tí tað, sum tíðindamaðurin meinar, er *forfálnir bygningar*. Men tann knái útvarpsmaðurin hevur hildið *forfálnir* ljóða í so óføroyskt og hevur so kubbað *for-* av. Og soleiðis fáa vit *falnar* bygningar. Men at vera *fallin* og vera *forfallin* er altso hvørt sítt.

Forstavilsíð *for-* hevur tvinnanda upprunar í føroyskum.

Vit hava t.d. *forfall* við herðing á fyrsta stavils, har *for-* er nor-rønt, og vit hava *forfall* við herðing á øðrum stavils, har *for-* er týskt av uppruna. Og bæði forstavilsini hoyra til kjarnan av føroyskum. Hóast tað júst eru orð í í seinna flokkinum, ið ofta verða illa meiðslað av misskiltari reinsing.

Men her hjálpir ikki bara at kubba *for-* av.

At *forkela* er altso ikki tað sama sum *kela*

At *forbjóða* er ikki tað sama sum *bjóða*.

Men hvussu skal tann neyðars føroyingurin vita, nær *for-* er nor-rønt, nær týskt?

Skal hann, um hann vil gera sær nakrar vónir um at snakka rætt, ganga runt við einari etymologiskari orðabók í lummanum og hyg-gja í hana, áðrenn hann torir at lata munnin upp?

Her kann skjótt koma sperðil í. Hugsíð tykkum sprundið, sum *bjóðar* sjeikinum at koma at vitja seg. Glæður er hann og sær fyri sær eitt hugfarsligt kvöld. Men hann stendur so nipin, tá hann kemur á stongdar dyr. Hann kann ikki vita, at daman er farin at tosa nýføroyskt við avkubbaðum orðum. Tá hon sigur *bjóða*, meinar hon tískil *forbjóða*.

Fryktandi er fyri, at tann *smáddi* biðilin næstu ferð heldur velur sær eitt danskt drós, tí hana *stendur* hann so í hvussu er.

P-v

Bjørnin Paddington á føroyskum

Í vikuni komi stóri klassikarin um bjørnina Paddington út á føroyskum fyrri fyrstu ferð

Nýggj bók

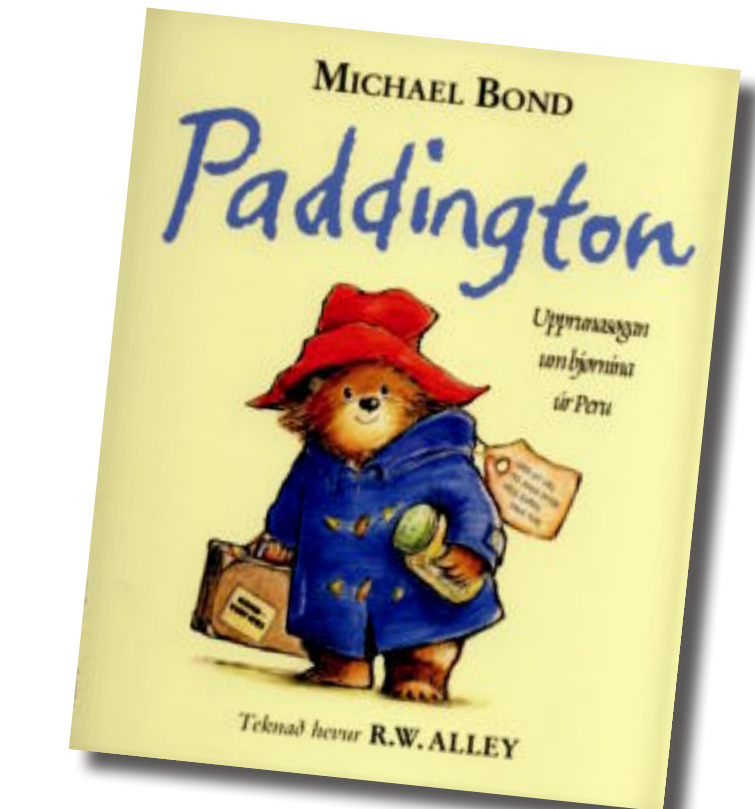

Anna V. Ellingsgaard
anna@sosialurin.fo

Bókadeildin spennir seg rættiliga út í hesum døgum. Ikki minst finga vit í vikuni stóra klassikaran um bjørnina Paddington á føroyskum.

Søgan er um lítlu bjørnina úr myrkasta Peru, sum smeyg sær umborð á eitt skip, sum fór til Onglands og kom til Paddington tokstøðina. Einasta viðfæri var eitt kuffert og eitt spjaldur, har tað stóð skrivað: "Gerið so væl og ansa eftir hesi bjørn. Takk fyri." Og so ein tóm súltutoyskrukka sjálvandi.

Á tokstøðini stóðu hjúnini Henry og Mary Brown og bíðaðu eftir dótturini, tá Henry varnaðist okkurt lítið og loði í nánd av skrivstovuni fyri Mist viðfæri. Hjúnini gjørdist so hugtikin av lítlu bjørnini, at tey tóku hana við sær til hús í Windsor Gardens og

Upprunasøgan um bjørnina Paddington, sum hevur hugtikið lesarar um allan heim í fimm áratíggju, er nú komin á føroyskum í sera snøggari útgávu

góvu henni navn eftir tokstøðini. Eina løtu ivaðust Henry og Mary um tey høvdu borið seg rætt at, men bjørnin Paddington varð verandi og hevur búð síðani saman við Brown hjúnunum, børnunum Judy og Jónatan og gomlu frú Bird líka síðani

Í nærum fimm áratíggju hava søgurnar um bjørnina Paddington hugtikið børn og vaksan um allan

heim. Bøkurnar eru komnar út í nógvum ymsum útgávum, men hendan nýggja føroyska týðingin er av upprunasøguni, ið kom út fyrstu ferð í 1958.

Tað er Pauli Hansen, sum hevur týtt søguna um Paddington til føroyskt. Føroyska útgávan er sera snøgg og prýdd við kendu og sera hugtakandi tekingunum hjá R.W. Alley.

